

Zeeuws Museum

Z

ZM

ZIEZO

Kijk je wijzer
ZM ZIEZO: de kijkwijzer
van het Zeeuws Museum

2.0M

Abdij, Middelburg
www.zeeuwsmuseum.nl

Z
M

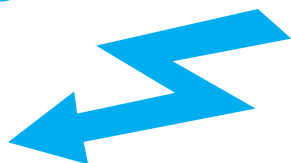

Leeuwte van porselein,
uit het wrak van het VOC-
schip Geldermaisen

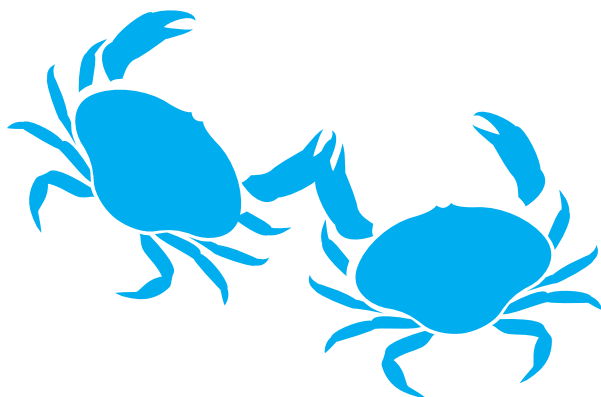
ZM ZIEZO

Kijk je wijzer,
Kijk samen,
Dan heb je meer plezier.

HOW TO?

Ga naar DIT IS ZEELAND (3de verdieping). Loop van zaal naar zaal en kies uit elk keuzemenu in deze ZM ZIEZO een icoontje. Lees het verhaaltje dat bij het icoontje hoort en beantwoord de vragen. Kies, denk, verzin en kijk je wijzer!

Dit is Zeeland

Energie

Land

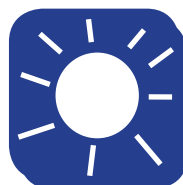
Dammen en dijken

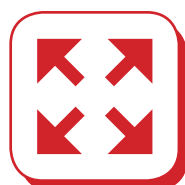
Rivieren

Eb en vloed

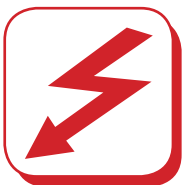
Zon

Geluid en film

Beeld en taal

Kleur is energie

2 beelden = 1 verhaal

Zoekpuzzel

Waterleeuw

Vorm en Ritme

Zeebotten

Storm

Windkracht

Verloren

Gebroken

Verdronken

Veilig

Zeespiegel

Voor altijd stuk

Metaal onder water en onder zand

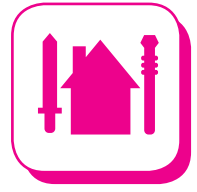
Tapijten met
lawaaï

Ver en veel zien

Opstand meer dan
400 jaar geleden

Steden in
opstand

Vechten op zee

Techniek

Bijzondere
souvenirs

Havensteden

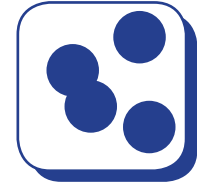
Verhaal: Schip en
handel over water

Portretbeeldjes

Zeeheld in de
gouden lijst

Koopman met een
commando staf

Lucas met de
driemaster

Maria met de
vleugelmuts

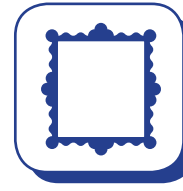
Badjas, parasol
en film

Vogel op zaal

De abdij met het
ronde plein

Schilderij van
het Abdijsplein

Een dubbele
poort

Boeddhistische hond in
Kakiemon-stijl

KEUZEMENU

DIT IS ZEELAND

Dit is Zeeland

Energie

Land

Dammen en dijken

Rivieren

Eb en vloed

Zon

Kies en sla om!

DIT IS ZEELAND

LAND

Zeeland is land met stranden, duinen, dammen en dijken. Het is een provincie met dorpen, steden, boerderijen en industriegebieden.

EB EN VLOED

De zee met eb en vloed is altijd in beweging. De zee hapt land weg en geeft land terug.

DAMMEN EN DIJKEN

Zeeland is zout, zoet en brak water. Zeeland heeft bruggen, veerboten, tunnels...

RIVIEREN

Zeeland heeft twee grote rivieren die uitstromen in zee. De Oosterschelde is van snelle boten met de wind in witte zeilen. Over de Westerschelde varen de containerschepen met het getijde mee.

ZON

Zeeland heeft hard werken en tegen de wind in fietsen. Zeeland is een vrolijk vakantie-land. Zwemmen in zee, golfsurfen en zeilen, zweefvliegen, marathons lopen en luieren.

ENERGIE

Van Zeeland krijg je energie.

KEUZEMENU

ZAAL LAND

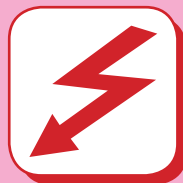
MET BANK EN SARCOFAAG

Geluid en film

Beeld en taal

Kleur is
energie

2 beelden =
1 verhaal

Zoekpuzzel

Kies en sla om!

LAND

GELUID EN FILM

Wat hoor je?

Deze film gaat over 24 uur lang rondkijken in de polder. De film is gemaakt door kunstenaar Frank Bruggeman in 2011. Wat vind jij? Is deze film een schilderij?

BEELD EN TAAL

Kies een schilderij. Vertel wat je allemaal ziet. Wat kan er bewegen in het schilderij?

KLEUR IS ENERGIE

Ga naar het schilderij dat is gemaakt met stippen. Welke kleuren zie je? Naam van het schilderij: Gebed voor de maaltijd. Gemaakt door Jan Toorop in 1907. Welke kleur geeft jou energie?

---

2 BEELDEN = 1 VERHAAL

Kies 2 schilderijen en/of kunstwerken. Ga van het ene naar het andere schilderij/kunstwerk. Verbind ze met elkaar in een fantasieverhaal.

ZOEKPUZZEL

Het paard trekt de kar. Het is nacht op het schilderij. Het meisje staat op en rent met haar zusje naar de boerderij. Hoeveel zilveren knopen heeft de rode jas?

KEUZEMENU

ZAAI ZEE

MET TAFEL VOL BOTTEN

Waterleeuw

Vorm en ritme

Zeebotten

Storm

Windkracht

Kies en sla om!

ZEE

WATERLEEUW

Deze leeuw was verloren in zee. Hoe zie je dat? Heb jij wel eens iets verloren in zee? Waarom is de leeuw pas 200 jaar later gevonden?

VORM EN RITME

Op het strand rollen de schelpen door elkaar: groot, klein, kapot en heel. Hoe komt dat? Ritme is een herhaling van vorm en beweging: 1-2, 1-2, 1-2-3 en dan weer opnieuw. Welke ritmes ontdek jij in de schelpentapijten?

ZEEBOTTEN

Op de tafel liggen botten. Een mammoetbeen en twee walvisbotten: lendenwervel en schouderblad.

Waar zitten die botten in jouw lijf? Welke bewegingen maak jij met die botten?

Een volwassen mens heeft 206 botten. Een baby heeft 350 botten. Hoe kan dat?

STORM

Zoek op zaal de storm in een tekening (1), schilderij (2) en in een boek (3). Wordt de bemanning van de schepen gered? Wat denk jij?

WINDKRACHT

Ben je het eens met dit rijtje:

Storm = windkracht 9 = kinderen en dakpannen waaien weg.
Zware storm = windkracht 10 = volwassen mensen vallen om.
Zeer zware storm = windkracht 11 = bomen met wortels raken los en vallen om. Een orkaan begint met windkracht 12 = dan kan alles stuk waaien.

Ga op zoek naar de windschaal van Beaufort

KEUZEMENU

ONDER WATER SCHATKAMER DE ZEE NEEMT

Verloren

Gebroken

Verdronken

Veilig

Zeespiegel

Voor altijd
stuk

Metaal onder
water en onder
zand

Kies en sla om!

ONDER WATER

SCHATKAMER DE ZEE NEEMT

VERLOREN

Je bent onder water in deze schatkamer. Alle dingen in de vitrines lagen eens op de zeebodem, onder water in het zand. Wat is er nog helemaal heel en kun jij nog gebruiken?

GEBROKEN

Je ziet potten, kannen en schalen van rood of grijs aardewerk. Wat is dat 'aardewerk'? Wat heb je nodig om aardewerk te maken? Terugzoeken: in ZAAL LAND is de IKEA VASE? Waar is die van gemaakt?

VERDRONKEN

Veel aardewerk komt uit de stad Reimerswaal. Deze stad is overstroomd. Veel dingen uit de huizen zijn later gevonden in zee en/of angespoeld op het strand. Wanneer denk jij dat de stad Reimerswaal is verdronken?

VEILIG

Wanneer verdrinken steden, dorpen en land? Wat denk jij: hoe zit dat nu met Goes, Middelburg en Vlissingen?

ZESPIEGEL

Zeeland ligt onder de zeespiegel. De zeespiegel stijgt al hele lange tijd: 10.000 jaar. De laatste 10 jaar was de stijging 2 tot 9 centimeter. Hoe kan dat?

VOOR ALTIJD STUK

Het schilderij is een middeleeuws belastingkantoor. Het archief met afsprakenbriefjes hangt aan een touw. Het schilderij is gemaakt door Marinus van Reymerwale (1533-1545). Het is een paar jaar geleden teruggevonden in stukken planken. Hoeveel planken tel je?

METAAL ONDER WATER EN ONDER ZAND

Metalen voorwerpen worden teruggevonden met een detector. Wat is dat en hoe werkt dat?

KEUZEMENU

ZAAL OPSTAND MET TAPIJTEN VOL SCHEPEN

Tapijten met
lawaai

Ver en veel zien

Opstand meer dan
400 jaar geleden

Steden in
opstand

Vechten op zee

Techniek

Kies en sla om!

OPSTAND

TAPIJTEN MET LAWAAI

Het is echt gebeurd. Ga midden in de zaal staan. Bijzondere vraag: wat hoor je op de tapijten? Waait het hard? Hebben de schepen het tij mee of tegen?

VER EN VEEL ZIEN

Om jou heen op de tapijten zie je tientallen schepen op zee. Kijk je nu vanaf land of vanaf een schip naar de tapijten?

OPSTAND MEER DAN 400 JAAR GELEDEN

Op de tapijten is een opstand te zien. Is opstand hetzelfde als oorlog? Kies uit deze twee:

- Niemand heeft echt de leiding (1).
  - Een regering van een land begint een oorlog (2).
-

STEDEN IN OPSTAND

Meer dan 400 jaar geleden regeert de koning van Spanje niet alleen over Spanje. Hij regeert over grote delen van Europa, Noord- en Zuid Amerika en gebieden in Zuid Oost Azië. De opstand breekt uit in de steden in Zeeland en in Holland. De stadsbesturen willen geen koning meer. De stadsbesturen eisen politieke en economische vrijheid. Ontdek de steden aan de skyline in de tapijten: Antwerpen, Vlissingen, Middelburg en Zierikzee. Waarom denk jij dat de Spaanse koning die steden niet kwijt wilde?

VECHTEN OP ZEE

De steden krijgen hulp van de watergeuzen. Watergeuzen zijn vrijheidsstrijders, avonturiers, werkloze soldaten, zeelui, boeven en piraten. Ken jij Vlissingen? Ken je de boulevard? Vlissingen ligt aan de Schelde. Waar gaat de Schelderivier naar toe? Is de Westerschelde ook nu nog een belangrijke rivier? Waarom?

TECHNIEK EN TRANSPORT

Deze tapijten zijn 400 jaar geleden gemaakt. Een tapijt kan je oprollen en meenemen. Waar zou jij deze tapijten willen ophangen?

KEUZEMENU

OVER ZEE

SCHATKAMER DE ZEE GEEFT

Bijzondere
souvenirs

Havensteden

Verhaal:
Schip en handel
over water

Portretbeeldjes

Kies en sla om!

OVER ZEE

SCHATKAMER DE ZEE GEEFT

BIJZONDERE SOUVENIRS

Van deze kunstwerken is er echt maar één op de wereld. Ze komen van ver weg en van overzee. Ben jij op vakantie geweest in een andere streek of een ander land? Heb jij wel eens een souvenir meegenomen?

HAVENSTEDEN

Vanuit de havens in Zeeland bewegen schepen over de hele wereld. Schepen brengen handelswaar en rijkdommen uit verre landen. Zie je het tijgerbord? Het bord is meegenomen uit Japan. Zoek de struisvogel. Dit bord is meegenomen uit China. Herinner jij je nog de waterleeuw uit de ZAAL ZEE?

EEN 3D SELFIE UIT DE 18DE EEUW

In China zijn in de 17de en 18de eeuw duizenden 'portretbeeldjes' gemaakt. Te zien is het beeldje van Advocaat Petrus Gerardus Dobbelaar (1737 tot 1787). Petrus staat met zwaard en driekantige hoed onder de arm in de vitrine. Kijk goed naar zijn gezicht. Wat denk je: hoe oud is Petrus?

VERHAAL: SCHIP EN HANDEL OVER WATER

In de 17de en 18de eeuw zijn in Middelburg meer dan 300 grote zeilschepen gebouwd.

Aan boord van een groot handelsschip gaan meer dan 100 tot 150 personen. Het zijn de kapitein, de kok, de dokter, de stuurmannen, de zeilmakers, de

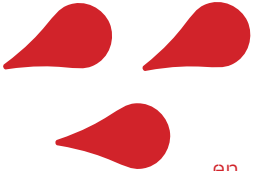
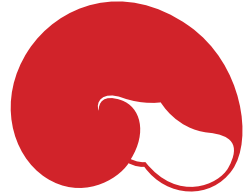
bootjongens, de matrozen en de soldaten. Passagiers gaan ook mee zoals een dominee, handelaren en kooplui.

Bootjongens en matrozen zijn jong: 10 of 11 jaar. Zij worden hulpjes voor iedereen. Soldaten helpen met zware klussen op het schip en lopen de wacht. De kapitein besluit wat

iedereen moet doen en deelt ook straffen uit als het mis gaat. Storm, wind, brandende zon teisteren het schip en de bemanning. Soms dobbert het schip weken lang rond

omdat er geen wind is. Dan raakt ook het voedsel en drinkwater op. Veel mensen worden ziek tijdens de barre tocht en sterven. Handelswaar uit de West (Noord- en Zuid Amerika) kan zijn suiker, cacao, katoen, tabak,

huiden en bontvachten, goud en zilver.

WAT IS
SCHEURBUIK?

Uit de Oost (China, Japan en Azië) komen thee, kruiden, porseleinen serviezen, zijde - en wollen stoffen, goud, kruitpoeder, ivoor, sieraden en edelstenen. Zowel in de West als de Oost worden levende vogels (papegaaien) en dieren (slangen) gevangen en meegenomen. Zaden, bloemen en planten, schelpen en insecten worden ingescheept. Van 1732 tot 1807 zijn met Zeeuwse schepen meer dan 30.000 Afrikanen naar Amerika gebracht om daar als slaaf te werken. Schepen met ladingen handelsgoed en gevulde schatkisten zijn een buit voor piratenschepen. Daarom gaan er extra schepen mee met nog meer soldaten. In de 17de en 18de eeuw duurt een handelsreis naar Amerika of China meer dan 10 maanden. Nu nemen we het vliegtuig en zijn we na 10 uur vliegen in China.

Kennis

<https://www.entoen.nu/nl/voc>

Zeeuws Archief

<https://artsandculture.google.com/exhibit/handelaar-in-slaven/cwLil0W320FULQ?hl=nl>

<https://www.zeeuwsarchief.nl/volle-maen-jeugdboek-over-slavenhandelsverleden>

**WAT IS
FAIRTRADE?**

KEUZEMENU

ZAAL ZELF & BEELD

MET SPIEGELWAND EN DRAAIROND VITRINE

zelf

Zeeheld in de
gouden lijst

zelf

Koopman met een
commando staf

zelf

Lucas met de
driemaster

zelf

Maria met de
vleugelmuts

beeld

Badjas, parasol en
film

beeld

Vogel op zaal

beeld

De abdij met het
ronde plein

beeld

Schilderij van het
Abdijplein

abdijplein

Een dubbele
poort

Kies en sla om!

ZELF

ZEEHELD IN DE GOUDEN LIJST

Ik ben geboren in Vlissingen. Ik word zeeheld.

Ik ben 11 jaar en ik ben een scheepsjongen.

Daarna ben ik stuurman en kapitein op mijn eigen schip.

Dan word ik admiraal en heb het commando over grote oorlogsschepen.

Ik train zelf mijn eigen soldaten. Ik win belangrijke zeeoorlogen.

Mijn naam is Michiel. Ik leef van 1607 tot 1676 en ik ben op 24 maart jarig.

Welke trofeeën zie jij in mijn gouden lijst?

KOOPMAN MET COMMANDO STAF

Ik ben geboren in Middelburg. Ik vertrek al op mijn 19de.

Dan ga ik voor de handel naar Azië en naar Indië.

Daarna word ik directeur van een eiland: Ceylon.

Kijk op mijn landkaart.

Mijn commandostaf heb ik stevig vast.

Ik handel in kaneel en nootmuskaat.

Ik ben hier 35 jaar.

Mijn naam is Stephanus.

Ik leef van 1694 tot 1736 en ik ben jarig op 20 augustus.

LUCAS MET DE DRIEMASTER EN...

Ik ben een Middelburgs koopman.

Ik werk in Middelburg voor de handel met Afrika.

Mijn zoon gaat naar Saba, een van de bovenwindse eilanden.

Ik krijg een kopje ? aangeboden.

Wat denk jij: bemoei ik mij met de slavenhandel?

Ik leef van 1582 tot 1651 en ik ben jarig op 11 mei.

MARIA MET DE VLEUGELMUTS

Ik ben Maria van Roubergen en ik leef van 1600 tot 1662.

Ik woon in Vlissingen en op het landgoed Steenhoven vlakbij Koudekerke.

Ik draag hier mijn vleugelmuts van witte kant.

En in mijn haar zit een sierspeld.

Ik draag een grote plooi kraag met een gouden halsketting.

Ik ben hier 26 jaar oud en ik ben jarig op 2 juni.

BEELD

BADJAS, PARASOL EN FILM

De ronde vitrine is een circus van kunstwerken. Er is een 100 jaar oude badstof jas voor op het strand. Er is een broek van 'strandhoutjes'. De paraplu is een parasol. Er is een film over Zeeuws Vlaanderen. Waar woon jij nu? En wat -vind jij- betekent Zeeland voor jou?

VOGEL OP ZAAL

Boven de deur is een jonge meeuw te zien. Welke vogels zag jij in de andere zalen? De paradijsvogel
De blauwe kiekendief
De aalscholver
De fazant
Waarom zitten die vogels op zaal?

DE ABDIJ MET HET RONDE BINNENPLEIN

Het Zeeuws Museum is gevestigd in een 1000 jaar oude abdij middenin de stad. De abdijsstoren is ook de stadstoren. De Lange Jan is 91 meter hoog. Kijk eerst eens uit het raam. Zoek dan het schilderij met het Abdijplein.

SCHILDERIJ VAN HET ABDIJPLEIN

Het is gemaakt door de Japanse kunstenaar Hidenori Mitsue. Hij is opgegroeid in Japan en woont nu in Nederland. Vergelijk wat jij buiten ziet eens met wat je ziet op zijn schilderij. Wat vind jij van dit schilderij?

EEN DUBBELE POORT

Het Abdijplein is één van de mooiste pleinen in Nederland. De dubbele poort is meer dan 700 jaar oud. Michiel liep over dit Abdijplein. Maria is hier ook geweest. En jij bent er nu.

Maak zelf ook icoontjes. Schrijf bij elk icoon een kort verhaaltje. Klaar? Het Zeeuws Museum vindt het leuk om te weten wat je gemaakt hebt. Maak daarom een foto van deze pagina en deel die met het Zeeuws Museum op Instagram: #ZMZIEZO #ZeeuwsMuseum

Portretbeeldje van ad-
vocaat Petrus Gerardus
Dobbeiaar (1737-1787) als
tiener

Schilddrager in de
vorm van een zittende
leeuw

COLOFON VAN DE ZM ZIEZO

ZM ZIEZO © Zeeuws Museum 2019

Zeeuws Museum, afdeling educatie

Ontwerp: Robin Stam

Het ontwerp is met een knipoog
naar een beeldscherm op een ipad.

De ZM ZIEZO is voor 0 tot 100 jaar.

ZEEUWS
MUSEUM

Provincie
Zeeland

M
MIDDEL
BURG

BankGiroLoterij
CULTUUR MAAKT JE RIJKER

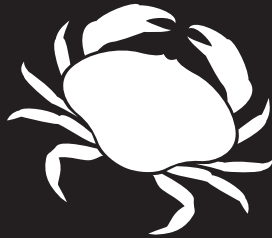
www.zeeuwsmuseum.nl

Zeeuws Museum Abdij(plein) in Middelburg

Chine de commande
schotel met het VOC-
schip 'Vrijburg'

CHPIS: SCHOONEMAN
OPP: S: THIERMAN OPT: SHIP
VRYBURG: TER: REDE
WANRHOINCHINA
INT: JAAR: 1756.

TOT ZIENS!

Vond je het leuk? Word jij dan ook museuminspecteur?

Vraag bij de balie van het Zeeuws Museum hoe je
museuminspecteur wordt.

www.museumkids.nl